

Е - МАПАС бр. 37

февруари 2021 година

Финансиски пазари

Финансиските пазари претставуваат пазари на кои се среќаваат понудата и побарувачката за финансиски средства. Тие заземаат централно место во финансискиот систем и ја извршуваат најважната економска функција – зголемена економска ефикасност. Тие се јавуваат како механизам за оптимална алокација на финансиските средства, односно преку нив се врши урамнотежување на понудата на финансиски средства – штедењето, со побарувачката за финансиски средства – инвестициите.

Што се финансиски пазари? (инвестопедија)

Финансиските пазари, генерално, се однесуваат на било кој пазар каде се тргува со хартии од вредност, меѓу другите вклучувајќи ги и берзата, пазарот на обврзници, девизниот пазар и пазарот на деривати.

Следете не и на:

[http://www.facebook.com/
MAPAS.MK](http://www.facebook.com/MAPAS.MK)

*„Заштедените пари се заработени
пари“*

Бенџамин Франклин

*„Никогаши не сте премногу возрасни
за да си поставите нови цели
или да сонувате“*

C.S. Lewis

Видови на финансиските пазари

Од аспект на предметот кој се тргува на пазарите и неговата рочност финансиските пазари се делат на **пазари на пари** и **пазари на капитал**.

Пазарот на капитал, исто така може да се подели на: **примарен пазар** и **секундарен пазар**.

Според начинот на кој се трансферираат финансиските средства меѓу суфицитните и дефицитните економски ентитети се разликуваат:

- **Директно финансирање** преку финансиските пазари;
- **Полудиректно финансирање** со помош на брокери и дилери и
- **Индириектно финансирање** со помош на финансиските посредници.

Финансиски инструменти

Инструментите преку кои се извршуваат трансакциите на финансиските пазари односно тргувањето се нарекуваат **финансиски инструменти**.

Финансиските инструменти претставуваат побарувања на нивните сопственици (финансиски инвеститори) спрема доходот и имотот на поединецот, фирмата или институцијата што ги продала тие инструменти. Истовремено финансиските инструменти се обврска за оние кои ги продале и нивно ветување дека ќе им ги извршат договорените исплати на купувачите на инструментите (финансиските инвеститори).

Хартии од вредност

Хартиите од вредност се посебен вид на финансиски инструмент и претставуваат договор кој на оној што ја поседува му дава одредено право, кое може да се користи само под услов на законска сопственост на тие хартии од вредност, а на другиот обврска по тој договор. Тие имаат своја вредност и со нив може да се тргува.

Обврзници

Обврзниците претставуваат **должнички хартии од вредност** со фиксен принос, врз основа на кои емитентот се обврзува да му го врати на инвеститорот позајмениот износ плус каматата за определен временски период.

Постојат повеќе видови обврзници:

- Според институциите кои ги издаваат: **државни, општински и корпоративни**;
- Според рокот на доспевање: **краткорочни, среднорочни и долгорочни**;
- Според начинот на обезбедување на правата: **гарантирани, негарантирани и обврзници обезбедени со хипотека**;
- Според начинот на остварување на правото на камата: **купонски и бескупонски**;
- Според каматата: **бескаматни, обврзници со фиксна и обврзници со варијабилна камата**.

Акции

Акциите се **сопственички хартии од вредност**. Тие се хартии од вредност со кои се потврдува сопственоста на средствата вложени во акционерското друштво.

Со купување на акции се станува акционер во акционерското друштво. Акционер е секое лице кое поседува акции кои му даваат право на учество во добивката на акционерското друштво (дивиденда) и право на учество во управувањето преку партиципирање во акционерските собранија на друштвото и други права.

Постојат следните основни видови на акции:

- Според содржината на правата: **обични акции и приоритетни акции**;
- Според правото на глас: **обични акции со право на глас, приоритетни акции без право на глас и приоритетни акции со право на глас**;
- Според редоследот на издавањето: **основачки акции од прва емисија и акции од наредни емисии**.

Инвестирање на средствата на пензиските фондови

Инвестирањето на средствата на пензиските фондови го вршат **управувачи со средства на пензиски фондови** (портфолио менаџери) согласно инвестиционата стратегија на пензискиот фонд и пропишаните законски ограничувања.

Целта на инвестирањето е остварување на **највисок принос** во полза на членовите преку инвестирање во **различни финансиски инструменти** и финансиска анализа за да се **минимизира ризикот од загуби**.

✓ Согласно регулативата средствата на пензиските фондови **можат да се инвестираат** во банкарски депозити и во сертификати за депозити, обврзници и во други должнички хартии од вредност, во акции и комерцијални записи, издадени од издавачи со седиште во РСМ и во странство, во државите-членки на ЕУ или на ОЕЦД.

{ } Имајќи предвид дека е неопходно да се постигне соодветна диверзификација помеѓу различните видови инвестиции, предвидени се **максимални ограничувања** за инвестирање во одредена компанија и **максимални ограничувања** на износите кои можат да бидат инвестирани во одредени видови инструменти.

✗ Согласно регулативата средствата на пензиските фондови **не смеат да се инвестираат** во хартии од вредност, кои не котираат на официјален пазар или со кои јавно не се тргува, инструменти со кои не може правно да се располага, инструменти кои не можат веднаш да бидат проценети, поголемиот број форми на имот кои не можат веднаш да бидат проценети и ставки од несигурна вредност, на пример, антиквитети, уметнички дела, итн.

Процесот на инвестирање на средствата на пензиските фондови се одвива во неколку чекори:

1. Инвестициона стратегија

Долгорочен план (за период од 7 години) за инвестирање кој содржи цели, ризици и стратешка распределба на средствата на пензискиот фонд по инструменти.

2. Анализа на финансиски инструменти и предлог за инвестирање

Управувачите со средствата врз основа на инвестиционата стратегија прават избор на финансиски инструменти, нивна анализа и даваат предлог за инвестирање.

3. Одлука за инвестирање

Врз основа на предлозите од портфолио менаџерите се носи одлука за инвестирање на средствата.

4. Налог за купување/продавање до брокер

По добиената одлука портфолио менаџерите даваат налог за купување/продавање на финансиски инструменти до брокерот на пензискиот фонд.

Сите купени финансиски инструменти го сочинуваат **портфолиото на пензискиот фонд**.

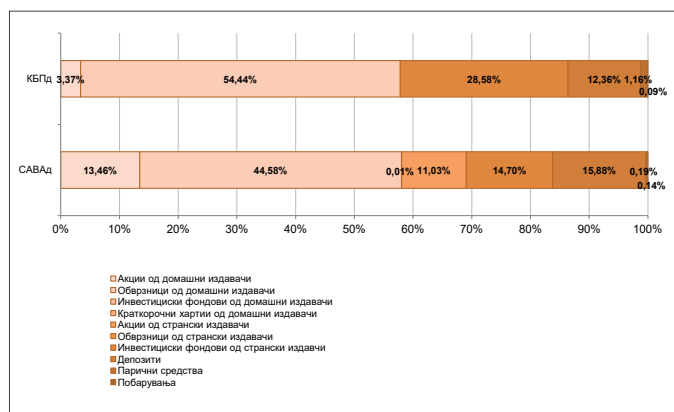
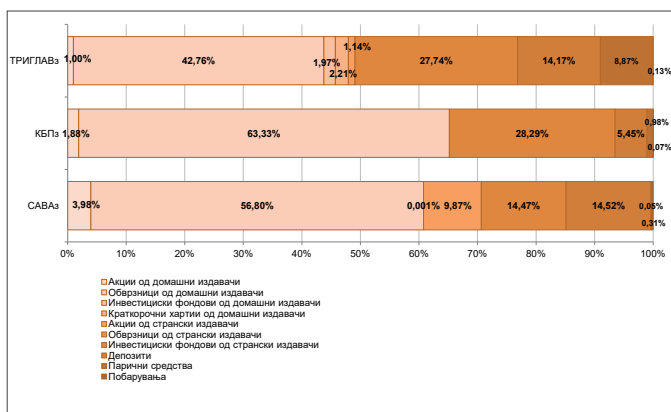
Структура на инвестиции на задолжителните и доброволните пензиски фондови*

Во текот на 2020-тата година и почетокот на 2021 г., како и во изминатите години, трите задолжителни и двата доброволни пензиски фонда вложуваа во рамките на максималните инвестициски ограничувања.

Во вкупното портфолио на задолжителните и доброволните пензиски фондови, со состојба 31.1.2021г. најголемо е учеството на домашните обврзници кои вклучуваат домашни државни обврзници и корпоративна обврзница (перпетуална обврзница издадена од банка). Потоа следува учеството на домашните банкарски депозити, домашни акции и мал дел од инвестициите припаѓа на инвестиции во удели од домашни инвестициски фондови и краткорочни хартии од домашни издавачи (само кај задолжителните пензиски фондови). Инвестициите во странски хартии од вредност (инвестиции во удели на инвестициски фондови и инвестиции во акции) изнесуваат нешто повеќе од една четвртина од вкупното портфолио.

Втор столб - 31.1.2021 г.	САВАз	КБПз	ТРИГЛАВз	Вкупно
Акции од домашни издавачи	3,98%	1,88%	1,00%	2,74%
Обврзници од домашни издавачи	56,80%	63,33%	42,76%	59,75%
Инвестициски фондови од домашни издавачи	0,001%	0,00%	1,97%	0,02%
Краткорочни хартии од домашни издавачи	0,00%	0,00%	2,21%	0,03%
Акции од странски издавачи	9,87%	0,00%	1,14%	4,75%
Инвестициски фондови од странски издавачи	14,47%	28,29%	27,74%	22,53%
Депозити	14,52%	5,45%	14,17%	9,89%
Парични средства	0,05%	0,98%	8,87%	0,09%
Побарувања	0,31%	0,07%	0,13%	0,20%
Вкупно	100%	100%	100%	100%

Трет столб - 31.1.2021 г.	САВАд	КБПд	Вкупно
Акции од домашни издавачи	13,03%	3,27%	8,11%
Обврзници од домашни издавачи	45,46%	52,60%	49,06%
Инвестициски фондови од домашни издавачи	0,01%	0,00%	0,01%
Акции од странски издавачи	11,46%	0,00%	5,68%
Инвестициски фондови од странски издавачи	14,75%	28,93%	21,90%
Депозити	14,99%	13,34%	14,16%
Парични средства	0,28%	1,83%	1,06%
Побарувања	0,02%	0,02%	0,02%
Вкупно	100%	100%	100%

* Кратенки:

САВАз - Отворен задолжителен пензиски фонд Сава пензиски фонд
 КБПз - КБ Прв отворен задолжителен пензиски фонд - Скопје
 ТРИГЛАВз - Триглав отворен задолжителен пензиски фонд - Скопје

САВАд - Отворен доброволен пензиски фонд Сава пензија плус
 КБПд - КБ Прв отворен доброволен пензиски фонд - Скопје

НОВОСТИ

Пензискиот пазар во фокус 2020

Изданието на Пензискиот пазар во Фокус 2020 дава преглед на капитално финансираните и приватните компоненти на пензиските системи заклучно со 2019 г. во 90 земји и ги прикажува најновите случувања на пензиските пазари ширум светот. Изданието располага со широк спектар на усогласени и стандардизирани индикатори релевантни за капитално финансираните и приватните пензиски системи. Оваа година изданието вклучува и проценка за развојот на пензиските средства од крајот на 2019 година до третиот квартал на 2020 г.

Пензиските заштеди во пензиските фондови, друштвата за пензиско осигурување и другите планови за пензиско штедење ширум светот заклучно со 2019 г. надминаа 50 билиони УСД (49,2 билиони УСД во земјите членки на ОЕЦД и 1,7 билиони УСД во земји кои не се членки на ОЕЦД).

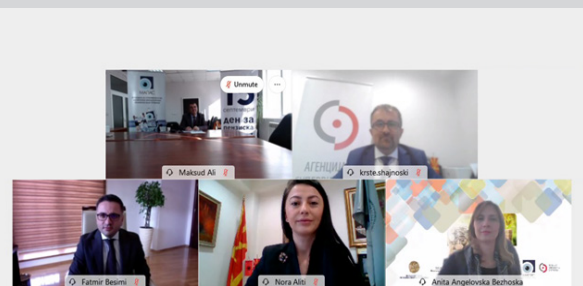
Големиот раст на пензиските средства во 2019 година е резултат и на значителните инвестициски резултати во 2019 г. Реалниот инвестициски принос на пензиските средства (нето од трошоците за управување) во 2019 г. во просек изнесува 8,0% во земјите членки на ОЕЦД и 4,4% во земјите кои не се членки на ОЕЦД. Овие инвестициски резултати во 2019 г. веројатно се должат на опоравувањето на финансиските пазари, после лошите резултати во последниот квартал на 2018 г.

Појавата на Ковид-19 предизвика нестабилност на финансиските пазари, генерирајќи инвестициски загуби на пензиските средства во првиот квартал на 2020 г. Проценките на ОЕЦД сугерираат на пад од 10% во првиот квартал на 2020 г. во однос на 2019 г. Сепак, закрепнувањето на финансиските пазари во вториот и третиот квартал на 2020 г. се очекува да придонесе кон надоместување на инвестициските загуби во вториот и третиот квартал на 2020 г. до износи на пензиските средства на нивото пред кризата.

Денови на финансиска писменост – финансиска едукација е јавен интерес

Финансиската писменост е јавен интерес, бидејќи индивидуалните и лични финансиски одлуки, влијаат на целокупниот економски раст и развој – заклучија првите луѓе на финансиските регулаторни тела, кои се дел од Координативното тело за финансиска писменост во коешто учествуваат Народна банка, Министерство за финансии, Комисијата за хартии од вредност, Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување и Агенцијата за супервизија на осигурување. На настанот со којшто се најавија Деновите за финансиска писменост, коишто ќе траат до 26 ноември и за првпат се одржуваат виртуелно, се обратија гувернерката на Народната банка, Анита Ангеловска - Бежоска, министерот за финансии, Фатмир Бесими, претседателката на КХВ, Нора Алити, претседателот на Советот на експерти на МАПАС, Максуд Али и претседателот на советот на експерти на АСО, Крсте Шајноски.

Гувернерката на Народната банка, Ангеловска-Бежоска, меѓу другото посочи дека во основа, најновата анкета на ОЕЦД за Југоисточка Европа, јасно укажува на позитивни поместувања од аспект на финансиската писменост во целиот регион, вклучително и кај нас, но истовремено ја нагласува и потребата од натамошни постојани напори на регулаторите во ова сфера. Нивото на финансиската писменост на возрасното население кај нас изнесува 56% од максимумот, што е блиску до просекот во Југоисточна Европа од 57%, но е пониско од постигнатите резултати на земјите од ЕУ и ОЕЦД, од 64% и 65%, соодветно, што упатува на потреба и од натамошни активности.

Имате прашања или поплаки?

Јавете се во МАПАС или напишете порака на contact@mapas.mk

АГЕНЦИЈА ЗА СУПЕРВИЗИЈА НА КАПИТАЛНО ФИНАНСИРАНО ПЕНЗИСКО ОСИГУРУВАЊЕ (МАПАС)

Стив Наумов 100, 1000 Скопје, Република Северна Македонија

Тел: (02) 3224 229

www.mapas.mk